

COUNTRYSIDE, A REPORT

De term 'buitengebied' die vaak in Vlaamse planningscontreien circuleert om het platteland, de open ruimte of alles wat niet 'stad' is te vatten, is veelzeggend. 'Buiten' als in een buitenbeentje, de uitzondering, niet binnen, niet stedelijk, niet 'onze' habitat. Nadat de zonerings-bulldozer is gepasseerd en 'platteland' is verdwenen onder de kleuren geel en groen, lijkt de kous af. Het zit niet (meer) in de hedendaagse stedelijke en vaak neoliberale denklijn dat architectuur en stedenbouw ook bijzonder relevant kunnen zijn voor landbouw en platteland, en vice versa. Zijn wij, architecten, stedenbouwers en planners, verblind door de stad? Moeten we ons meer zorgen maken over wat er buiten 'de' stad of het gebouwde gebeurt? Volgens Rem Koolhaas en zijn AMO alvast wel.

Het intrigeert dat Rem Koolhaas, als architect onder meer bekend van de metropolitane lofzang *Delirious New York*, drastisch van koers verandert en de aandacht vestigt op het platteland. De pocket *Countryside, the future* beschrijft hoe de grote veranderingen van vandaag zich ook (en vooral) afspelen op het platteland. Het boek begeleidt de tentoonstelling die Koolhaas er met AMO rond bouwde in het Guggenheim in New York. De ogenschijnlijk stabiele landelijke omgeving is de laatste decennia sterk van uitzicht en functionaliteit veranderd. In meer peri-urbane contreien beleven de verpaarding, vertuining, verdozing, en verrommeling onder invloed van nabije verstedelijking al even hun hoogdagen. Maar ook elders deden zich grondige veranderingen voor. Voortschrijdende technologische ontwikkelingen deden anonieme grijze dozen verschijnen in op het eerste gezicht afgelegen gebieden. Het platteland werd de thuis van futuristisch aandoende LED-verlichte serres die nog maar weinig connectie hebben met de gronden waarop ze gebouwd zijn. Tegelijk voltrekken zich ook minder zichtbare, meer subtiele doch fundamentele veranderingen. Zo beschrijven Koolhaas en zijn medeauteurs bijvoorbeeld hoe migratiestromen verlaten Europese dorpen doen herleven.

Dit zilverkleurige 'rapport' van het platteland geeft op maat van een zakbijbel een caleidoscopisch inzicht in de veelkleurige niet-stedelijke wereld. De onderwerpen zijn breed en uiteenlopend, van pixel farming, over gorilla's, permafrost in Siberië, of cartesians rationalisme. Ze worden gevat in zeer korte, korte en wat langere essays, persoonlijke anekdotes, historische terugblikken en interviews, stevig onderbouwd door beelden, sommige veel te klein, andere pagina vullend en intrigerend. Het geheel voelt echter zeer fragmentarisch en willekeurig aan. Is dat een bewuste keuze? Het maatschappelijk debat over het platteland van de toekomst is hiermee voor Koolhaas & co immers pas net geopend. Het laatste essay, van de hand van Koolhaas zelf, is veelzeggend: een 28 pagina's lange oplistijng van overblijvende vragen.

De cover toont meteen twee uiterste en schijnbaar tegengestelde posities in dat debat: van folkloristisch traditioneel hand- en maatwerk dat mee resonanceert met het ritme van het arcadisch landschap aan de voorzijde, tot het hypermoderne productiesysteem van bladgewassen met LED in gesloten kassen. Beiden vertegenwoordigen het platteland van de 21ste eeuw, en staan grofweg symbool voor de twee dominante stromingen daarbinnen. Enerzijds een terugkeer naar de fundamenteën van bodem, water, fauna en flora, op zoek naar een meer harmonieus landschap; anderzijds een zoektocht naar hightech systemen die de efficiëntie en de duurzaamheid van het voedselproductieapparaat zouden kunnen verhogen.

Het heroriënteren van de blik van de ontwerpende, stedenbouwkundige, architecturale en plannende wereld naar het platteland is een verdienste. Maar hoewel het platteland dan misschien wel grotendeels onbekend terrein is voor de ontwerpende en ruimtelijke expert, het is dat niet voor een hele batterij andere experten. Die kennis komt helaas maar zeer fragmentarisch aan bod. Het verzamelde werk is voornamelijk een blikopener, als opstart van een noodzakelijk intellectueel en maatschappelijk debat: hoe willen we leven? Waar komt ons voedsel vandaan? Hoe wordt het geproduceerd en door wie? Wat vergt dat op ecologisch, sociaal, politiek en ruimtelijk vlak? Hoe verhouden we onze steden met het platteland? Enzovoort.

Net als in het afsluitende essay van Koolhaas blijven na het lezen vele vragen over: wat is 'countryside?' Moeten we in peri-urbane gebieden wel oproepen om het platteland te herontdekken, ook als plaats om in te wonen? Moeten we geen kritische vragen stellen bij de manier waarop we bodem, landschap, water, voedselproductie zijn vergeten, en nog steeds vergeten in de stad? Meer dan genoeg aanleiding om dringend grondiger stil te staan bij 'het platteland' in onze verstedelijkende wereld.

Literatuurselectie

AMO / Rem Koolhaas (2020) *Countryside, A Report*. Guggenheim / Taschen.

Elke Vanempten (elke.vanempten@ilvo.vlaanderen.be) is gespecialiseerd in actiegericht onderzoek rond stad-land relaties, het productief landschap, procesvoering en betrokkenheid van een breed pallet aan actoren in transformatieprocessen. Ze werkt voor het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) en doceert in de MSc in Stedenbouw en Ruimtelijke Planning aan de VUB.